

Vladimir Popov

"Райониране на пещерите в България"

В топрака на село **Желязна** има едно стръмно и голо място. Там има голямо римско кале. Ние по книга го намерихме. На западна страна има едно място панахидно, дето на края си е бая блатливо. Там на един камък има нишан еленска глава. От нишана на три крачки на източна страна и на два аршина дълбоко ще се открие тесен проход. Влез навътре има една желязна врата. Ключът е на възглавницата над вратата. Отключи с ръкавица и отвори. Стой на дясна страна. Отвътре смок ще излезе. До тебе ще видиш едно желязо. Дръпни го с ръкавица къде тебе и смокът назаде ще се повърне.

Вътре има много злато на купове. Туй е римска златна рудница.

Ще идеш в топрака на село **Върбовчец, Медовница и Дълго поле**. Там има едно место дето се вика Козето пасбище. Мястото е бая сарп. В туй място има един камък да мяза на зидан дувар. На него отстрана има нишан една камила и на нея отгоре човек. От този нишан на западна страна на 6 крачки има една голяма канара. На нея до земи има едни кръст изкован.

Под този кръст на един аршин дълбоко под една плоча ще се отвори тесен проход. Вътре е кат одая. Ние тук три години живяхме. В огнището на един аршин дълбоко има 50 оки маджарски алтъни и една тапия, дето ще каже де що сме оставили татъка. От дясна страна има една дупка. Тука римляните са вадили злато и сребро. Навътре има много сребро на пясък. Има два мъзгала обърнати къде огнището. В дясна страна на канарата нишан изковахме Света Богородица с Исуса Христа на ръце. Кат се счупи туй място една дупка ще се отвори кат долап. Вътре има 60 оки ингилизки алтъни и два безценни камъка.

Ще идеш къде село Зли дол насрещу село **Елисейна** покрай реката Искъра. Там в края на Голямата планина има един кладанец дето се вика Студенец. Водата е много хубава. Къде Големата планина на 10 крачки на становит камък един аршин висок отстрана изковахме кучешка плешка с кракъ наедно. От нишана на източна страна изкопай два аршина земя и отдолу ще се стигне до плоча. Отгоре на тази плоча са изковани два улуци дълги по една педя. Дигни плочата и земи един котел с 60 ока алтън пара и в едно шише важна тапия дето ще те опъти кво да изнамериш около.

Отстрана има големо кале. Самородно е отдолу саде е подзидено. От зиданото и ставката на северна страна на 9 крачки изкопай 6 аршина

земя. Ще допреш до една железна врата. Под долния праг в биволски рог има ключ с три чатала. На вратата има три дупки. Средната е запушена с пул, Чупи го и бутни ключа с ръкавица. Стой на лева страна. Вратата навътре ще се отвори. Извътре ще да излезе голям смок. В десна страна на вратата има едно желязо. Земи го и тегли къде тебе и смока ще се възвърне назаде. Сетне не бой се. Влез вътре е широко. Има злато много на пръти и на листа и една машина за сечене на пари.

Ще идеш при селата **Портитовци и Мърчево**. Там има место дето се сбират две реки. Едната е Огоста, а другата е Габровница. Като идеш на смесите на тия две реки и застанеш с лице къде отсрещния зъбер той се вика Мъртвицата. Гледай хубаво този зъбер и до него ще видиш един римски път дето се свършва до зъбера. Тука е вярното място. Ще видиш че накрая на пътя има една могила, дето е на 120 аршина от реката Огоста. Тука са били дунавските легиони и са оставили много важни неща в тази могила. Сетне са тръгнали обратно по техния път за върха, дето са им били складовете и тарапаната.

На Мъртвицата през Огоста отсреща на канарата горе на високото има изработена една човешка глава. Тя гледа на входа на туй голямо римско подземие.

Сега мини пак реката Огоста и ще минеш покрай могилата. Наблизо има три варници празни са. Ще вървиш напреде по римския път и сетне ще се отделиш от пътя и ще наемеш по пътеката къде високото. Отстрана на тази пътека има две канари. Едната се види издалеко да мяза на жаба.

Кат продължиш още ще видиш едно мочурливо място. Отстрана на туй място ще видиш на канарата римско писмо. Кат прочетеш писмото и с тази тапия ще отвориш входа на туй голямо богатство. Ще влезеш вътре и ще видиш че има и други вход. На него вход има нишан смок на една голяма плоча. Покрита е с малко земя. Сетне ще се иде до друга голяма плоча. Отгоре на местото има чочан насаден.

На границата на селата Портитовци, Люта и Бели бряг има един стар манастир. Там има един кладенец, дето се вика Света Неделя.

Мястото е кат кале. В туй кале има три дупки дето са до река Огоста. В калето изкопахме един голям трап и там заставихме един камък кат жаба. Наблизо на други камък изковахме жабата. Тя не се види лесно и тебе да гледаш та да я видиш. Отгоре насадихме див босилек и ружа.

От тука кат влезеш ще идеш на голямото римско богатство В лявата страна кога влизаш в дупката е направен един арапин. Кат стигнеш до левия проход се спри и гледай колко са басамаците и сетне продължи нанататък. Там ще стигнеш до втория проход. Там от дясна страна има един смок. Ще продължиш по правия проход и ще стигнеш до 7 басамака в скалата. Там ще видиш една жаба на гума да седи над един сандък дето е заключен с 7 кофара. От сами края до тази врата

са седемте басамака. Дето и да стъпиш жабата почва та се издува от отровата дето е в двата легнали човека. Те са от гума.

Вътре на стената има закачени 7 чанти, 7 пушки и 7 сабли. Тамка има други 7 одаи, дето са запечатани. Вътре нищо се не види. Пълно е с злато и сребро, работено и неработено има купове пари. Там е тарапаната.

Ще идеш Врачанско. Над село **Осиково** има един извор дето хвърля пясък. Там на източната страна има една малка полянка. Там има един гроб. В гроба има 30 оки алтън пара и 12 пушки.

От там надолу къде село Врачеш има едно място дето го викат Малачешко пасбище. Там има един мочур викат го Червения гьол. Под туй място са селата Голи Търнак, Озирово и Търнак. В Червения гьол има един камък и на него са изковани две птички за нишан. Под този камък един котел злато оставихме.

От камъка с птичките на западна страна има 71 камъка побити. Последния камък е кат чобанин. На третия камък един синджир изковахме, а на 58 камък изковахме три улука и един кръст. Улуците идат на 15 оки алтън пара.

От камъка кат чобанин на два аршина на западна страна и на 6 аршина дълбоко има един сух геран. Тука е вход за едно римско кале. Туй място намерихме по книгата на латините.

Кат слизаш по герана отстрана на скалата има две женски гърди, ние ги правихме. Счупи ги тапа са. Там долу е проход с желязна врата. В лява страна до вратата е ключа. Отключи с ръкавица и стой на дясна страна. Отвътре бивол ще излезе. От лява страна има едно желязо. Дръпни го с ръкавица къде тебе и бивола назаде ще се повърне. Влез вътре. Кат стъпиш на втората плоча смок ще да се яви. От дясна страна има друго желязо. Дръпни го с ръкавица къде тебе и смока на място ще да застане. Тука вътре има тарапана, купове злато на пръчки и листа. Над тях отгоре ще видиш един лъв правен от восък. В корема му има тапия. Тя е най-вярната.

Ще идеш Тетевенско при **Герановца, Грозов дол и Равнището**.

Помежду тия села има голямо римско кале. Там има место, дето се вика Вълчи проход. Там има една канара и на нея нишани куче и над него един смок. Те са къде края на канарата. На нея канара има и орлово гнездо и покрай канарата да минава едно даре.

От този нишан на южна страна има земно място. На 2 крачки на 2 аршина дълбоко кат копаеш ще се открие тесен проход. Навътре има желязна врата. При горният праг е ключа в един биволски рог. Тури го с ръкавица в дупката на вратата и я бутни. Ще се отвори навътре. Слиза се по 3 басамака. Кат стъпиш на втория басамак, ще излезе една мечка. Над главата ти има едно желязо. Изтегли го с ръкавица и тя ще се дръпне пък тогава влизай навътре. Другия капан ние го строшихме.

Навътре е широко и има много златни пари, златен пясък на купове и злато на пръчки и на листа. Има дюзени и една машина дето са секли парите.

Тази тапия я пиша на Вълчан Войвода, Алтън Стоян и Драгул войвода. **Коюмджийското** е на високо място. Много работи сторихме на това място дето е на Балкана Васильовски. Коюмджийската мара е между село Шиповка и село Лесидрен помежду теке Василина и Невиш кале до голямата Яворова поляна. Надоле е Василиловски Креставци, Скоков дол, Гущеровски дол и Кози дол.

Като се качиш горе у глухо място дето започва големия дол и от другата страна е Курт дере. Кога придодде много вода кат вали у дълбнато място има два кладенеца дека ги викат Горчивото и Сладкото кладенче. Като тръгнеш от река Лесидренска и минеш покрай местото Келка на дясна страна има една река дето влиза у тази река и нагоре има едно голямо дере. Тука на Смесите имаше един манастир разрушен и се викаше Свети Никола.

От това място нагоре из дерето път минава покрай една мара и в нея има скелети на убити помаци и над нея има чифлик.

Ще вървиш все нагоре из дерето и на високо ще излезеш на западна страна в Невиш кале. Южно от калето има мечи дупки и пред една от дупките изковахме един кръст. Като влезеш в устата на марата на дясната страна до скалата оставихме калауз. Горе дето започва това дере местото се казва Муа. От едната страна е Кудрет кале а от другата страна е Курт кая. Има стара пътека дето отива у Стъргопа краварник покрай Въртоп место, през гъста и непроходима гора и отиваш на местото Зедея и сетне по много лоша пътека се отива на Яворова поляна.

Пред тънката пътека над сладкия кладенец на един камък изковахме кокошка с три пилета. Тя е на 5 крачки на дясно от пътеката. Там оставихме калауз. Напред има тясно място и като сложиш кочия животните не могат да минат от едната мера у другата. На дясната ти страна е Сухата чешма, един голям становит камък и от него надолу се слиза в голямата урва дето води до Самоградното кале и Балдувиновата мара.

Като клекнеш да пиеш вода от Сладкия кладенец и като се огледаш наоколо ще зърнеш един камък и на него кръст и над него е едно котле. Като погледнеш напред зад пътеката ще видиш скала два човешки боя висока. На същата канара се гледа образ човешки и е изписан половин месец. Месеца е тапа и показва че това е вярното място. Тука има вход за марата и ние го затрупахме и замазахме с люкюм правен от същата скала та да не се познава. Нишана е изработен върху тапата и малко калауз има.

Като се очисти се отваря вход. Ние го запълнихме. Стига се до една грамада камъни. Пред тях има кандило а на стената има един котел без дръжка. Като излезнеш от тук на Шилигарника има голямо буково

дърво дека расте и до него на една плоча има изкован кръст пергелия. Като обърнеш плочата на нея има нишани дето сочат за двата входа на къде Дунава и са писани крачките дека е затрупана и скрита книгата. Тя е напоена и увита цяла с восък.

Като отидеш на сухата чешма и урвата дека лови надолу слизаш на един камък като на Дикили таш да прилича. Там има затапено с олово място и на него е изработена отгоре Тапанджа и тя гледа дека са хвърлени катърите. На среща има една отвесна мара дека устата и са нагоре и зад нея има затрупана мара. Пред нея има камък като мечка да прилича и като да е клекнала и гледа нагоре накъде Куюмджийската мара. Помежду мечката и Коюмджииската мара има една харбия и под нея е вход дека води право у римското съкровище. Там има 4 дупки дето слизат много дълбоко и долу вода тече. От сухата чешма дека е баш на Стъргата за излизане на Яворова поляна има голямо дърво. Едина му клон е на лакът и баш на лакъта е забит гредарски ексер полвин аршин дълъг. Гледа на седлото анадолско дето покрива устата на марите. На него има резки дето сочат входовете на тази мара.

Всичките входове затрупахме здраво и комините затрупахме с много асър чакъл и люкум правихме та да не може да се угади нищо що има отдоле. Зад седлото анадолско на малка скаличка изковахме знак два меха кръстосани, черти и други нишани. Под седлото дето затваря марата сложихме две вериги и после затрупахме много отстрана. Като влезеш в марата напреде рязани дърва ще срещнеш и на изток тесен цепкол има. На него плоча е възправена и капан е направен. У бунара се слиза ала много асър чакъл турнахме. Назад ще се повърнеш у една соба. Там сърна оставихме и тя пази входа и Войводата рече повече кискиш да турим. Като отулиш големите камъни у голямата мара се влиза и това място здраво задънихме. Зад големия камък се стига до камъни сечени като за къща от 3 до 5 и 10 оки.

На едно терсене място на подмола има червена плоча тънка. От Лесидренските кариери я пренесохме и тука турнахме. Като се отвори това място у друга мара се влиза и има мехове кърджалииски дето пренесохме от Балдовинова дупка с наши другари в 1800 година след голямата обсада под предводителството на Емин Бълталъ Кърджалъ. Той беше оставил много нанизи, накити и пара неброена. Много народ беше изкпал и избил из Враца и града превзел и опожарил. Меховете са 29 на брой и са омешани с тархана и покрити със земя пред опушеното место..... (липсват страници)

... до оджака дупка ще се отвори и се влиза у Калайджийската мара. Много съдове бакърени има. На тезгяхите има много инструменти и тука оставихме 6 броя самари наши. У тях алтън пара сложихме емений Осман пазарски 2.000 броя, секвент фондукли 1000 броя, яремлек пара и други пари. На една страна на източна страна има зазидано.

Зад него има малка мара и вътре сложихме 20 козиняви торби с пари. Те са на Балдувина и има едно голямо буре до горе пълно с наниз и до него са възправени 7 пушки с по 7 златни белезника. Те са пълни със синило. Под Калайджииското огнище има червена плоча писана. На нея има тапии направени за работилницата дека се влиза и като я дигнеш дупка ще се отвари (липсват страници)

... дека има злато на кюлци, потите са пълни до горе и на пръчки злато има. Има и седем купа самородно злато. Там е камения тезгях. Под него се отваря входа и се влиза в римско съкровище. Много голямо богатство, много нещо е. Главният вход гледа къде Влашко и добре го затворихме.

Има още един вход и кога слагаме плочата отвънка се чуваха чобаните да викат по овцете. При аранията е книгата. У нея е записано що е под брой сложено и планове що са правени и що още работи има около и що е правено на това място дето сме се трепали и потили и здраво затъкнали.

Три години сме затваряли това место та да не може да се открие и ако някой се залакоми да се арниса и откаже. Без тази тапия крачка не може да се направи.

Това сторихме ние Вълчан, Драгул войвода, Алтън Стоян, Болюк баши Трендафил и аз Райко Сандък Емини на четата.

Ще идеш в топрака на село **Кая Баш**. Там по Витата канара ще идеш на един дялан нишан лъв. Под него ще се намери една тясна поличка, дето свършва на ръба на канарата. Там дето зъбера прави лакът има една цепнатина дето вътре има една златна корона. Да се разбие тази цепнатина. Ще се отвори един тесен проход за голямо римско подземие. Нашите пари са пред римските.

От тука ще идеш на Сарайския дол. Там е сухата мермерна чешма. Някога е текла ала сега водата е отвътре отбита. Тази чешма казва входа на златната рудница. Под чешмата има канара и на нея има голяма халка. На 8 крачки от халката е прохода за рудницата. Третият проход е при орела и побития камък. Орелът пази парите. Тука има една важна тапия и тука е най-голямото богатство на Витите канари. От тука се върни при село Кая баш. Откъде туй село ниско в една гъста и труднопроходима гора видяхме една дупка, колко да влезе едно малко яре. Опитяхме да разширим тази дупка и се уверихме че е зидано. Трябваше да подсигурим почивка на 11 храбри хайдуги и да скрием ограбената от Бекир Хасан паша хазна от 9 катъра алтън пара. Отворихме прохода и намерихме добро място за почивка. Туй беше на 10 октомврий.

Много работа ни чакаше на другия ден. Вълчан веднага нареди попа да остане с още 5 човека та да узнаят де що се крие в голямата пещера, а той с останалите хайдуги тръгна къде Каяжик, дето трябваше да се сберем всички и другите войводи на войводски съвет. Пещерата е с три ръкава. Десният дето са жилищата няма нищо

важно. Средният води до едно езеро. Дето е началото на езерото на тавана има една желязна халка. Взехме едно въже и един по един се прехвърлихме на другия край на езерото. То е дълбоко 11 аршина и водата е ледена. Продължихме напред и след малко открихме една галерия с много икони, разни картини и над 2000 стари книги. Левият ръкав води до много работилници и леярни. Последната работилница мяза на склад. Тука има много статуи, златни пари, златни кюлци и пръчки. Навътре стигнахме до един водопад и канара дето се движи. Там има хубости и чудеса неописуеми и необясними. Хазната от Бекир Хасан оставихме преди езерото и турихме една плоча на входа и го заринахме на дълбочина един бой човешки. Отгоре извъртяхме 5 бургиени дупки на кръст. Кога Вълчан се върна двамата с попа изкопаха един трап дълбок бой човешки и насадиха една върба та да бъде с дълбоки корени и никога да се не губи. Отстрана има нишан една изкована зурла на дива свиня та гледа на прохода.

На **Константин тепе** е калето дето са летните сараи царюви. Туй тепе ще се намери близо на два сахата време по път от Царевия град Търнов. На тепето се оди саде откъде едно място с колесницата бойна и на кон. Мястото е откъде източна страна. Калето го обграждат две дерета. Кара дере, дето зиме и лете вода има и Кору Ак дере, дето е сухо лете. В този целия санджак има 9 галерии оросонлии, сиреч затулени с хоросан. Тия места ние ги намерихме и използвахме за уединение от зло око, я от кехая и низама я от кърски сърдари. Докат живяхме тъдява се явихме на едни стари мъзгали дето нявга са вадили злато, бакър и олово. Последното дето много използвахме за джепане. Горе ще се намери Константин кале. То е още от време оно, от времето на Византия. Туй кале е правено на защитено място. На него може да се иде саде по един път, откъде източна страна. Калето е над големи галерии изкусно направени подземия и самородни дето са доправяни някои работи.

Ние туй всичкото нещо го намерихме наготово. Саде намазахме с меча мас и подсилихме капаните на туй тепе. Дето имаше долу край деретата проходи, ний ги пак добре заличихме, та да не може да се забележат от човек непосветен и с око се не видят. Нишаните ги преправихме, щото бяха захванали да се заличават и поставихме наши.

Вътре в калето се влиза през един кумин. Той ще се намери до един не много голям камък, дето е полегнал. На един друг камък има изписана една делва. Копай под нишана и ще вземеш същата делва. Вътре има 12 ока царски пари костадинки. Ще се влезе през кумина дето е на пътеката, той е заровен с много пръст.

Извади 13 аршина земя и ще стигнеш до една плоча. Махни тази плоча. Има един котел 40 ока саде алтъни. Под него има още една плоча. Кат я махнеш и нея ще се отвори един проход с каменни

басамаци дето отиват надолу. Те са 11 броя и капаните и те са 11 на брой. Тука долу има големи богатства сбирани от двете царства - Византийско и Българското. Тука е местото на рудницата дето се сбират всичките мъзгали от дето е вадено злато. Всичко тука оставихме кое как си е било.

В топрака на селата **Тодювци** и **Султаница** има една голяма канара, вика се Рашина скала. В средата на тая канара има една пещера. На 50 крачки от устата къде дъното има изкован нишан глава на елен. На десния рог има 7 шипа и половина. Едина шип е крън. Главата е тапа. Зад нея има проход за друга пещера дето е широка одая. В нея на открито свободно има 3000 оки злато на пръчки и листа, самородно злато на купове и една машина за сечене на пари. Кат се обърнеш на западна страна, се види един мъзгал и една желязна врата дето е отворена. Напред зад вратата в мъзгала има извадена златна руда и много дюзени. На лява страна има друг мъзгал дето римляните са вадели руда.

В топрака на село **Кипилово** е Женевис кале. На калето до един стар дебел бук има четвъртит камък къмто 3 на 3 аршина дето е близо до канарата. Под него камък ще се отвори проход с 12 басамака. От там се стига до една бакърена врата.

Зад нея врата е одая с един куп злато. От там ще се продължи лошо няма. От тука почва подземие дето води до леярниците на калето при Дрянова могила.

Те са на три ката. В най-долния кат има леярна с поти и малко езеро дето е до коляно. По стълби се отива до втората одая. Там е работилницата дето има много дюзени и баданлък. От там по стъпала се отива до едно хранилище с много златни пари, накити и разни украшения.

В **Дели Ормана** е местото дето се вика Остър меч. Там ще се намери Каса мара. За да стигнеш до туй място, ще минеш през един борун. Насреща е мешова гора, пред нея ще се намери Мечата поляна, дето саде на пладне я огрява слънцето. На тази поляна има една голяма и дебела две педи плоча. На нея има изписана една мечка бойлия. Под плочата се влиза за трите мъзгала дето в римско време са вадели злато. Тука ще се намери Каса мара. В тази мара има много голямо богатство. Кат влезеш през мечката, ще вървиш по едно надолнище. На 13 крачки ще видиш два разклона на други галерии. Тръгни по десния ръкав и ще вървиш все напреде по този ръкав. Ще стигнеш до една врата кат решетка, дето е от желязо кована. На нея решетка има един синджир, а на него виси голям кофар ока и полвина тежък. Парите са отсреща. Над вратата е ключът за кофара, вземи го с ръкавица и отвори вратата.

При **Ярамаз кая** от Вълчановия чучур на 150 крачки се намира камък кат крило на прилеп. И от него до скалата са 50 разрача. Там има суха зидария. Строши тоя зид и ще се отвори вход. Той е в средата на зида. Отгоре на входа е сложена една плоча и на нея има чеп правен. Хваща се и се завъртява, ала не се види и тогаз само се отваря входа. Дълбоко е къмто 9 аршина.

Кога влезеш вътре се види един кантар. После ще видиш една восъчната лодка сложена е на плоча кат маса. На 3 крачки над плочата в лява страна има като долапче. Вътре има разни нанизии. Под тях на стената са изписани имената на 7-те войводи във восъчна поставка. Там има Дюстабан кайнак.

Горния вход е кат фурна и е много опасно 11 аршина. Поставя се една дъска на мястото и тогаз се минава. При влизане в марата ще те срещне отровна стрела и те пронизва.

Внимавай, къде стъпваш. Кат се спуснеш долу на дъното няма да стъпваш, щото там долу има въртяща се плоча каменна. Постави дъската сега върху таз плоча и тогава премини. Кат минеш по дъската погледни в лява страна на високото и ще видиш една ръчка да стърчи. Ще я дръпаш силно към тебе и тогава ще вървиш навътре. Веднага насреща ще видиш едно тясно място.

Там има един кладенец. Дълбок е къмто три аршина. Там има втора въртяща се плоча. Премести тая дъска, сложи я върху кладенеца и тогаз премини. Ако искаш да спреш капана вдигни тази плоча с една манела и ще видиш три шипа. Намазани са с вечна отрова. Да не се барат шиповете. От едната страна на кладенеца ще видиш една желязна пръчка. Дръпни я силно към тебе и шиповете ще паднат надолу. Тогава ще се спре тая плоча.

Вътре е широко и тогава отиваш при восъчната лодка. До лодката горе има нишан едно клонче с врабче и друг на клон има 2 врабчета. Има един елмаз голям кат патешко яйце, кама и змия златни. Това са вътрешните нишани за уверение, че е същата мара с восъчната лодка, дето тежи 6 оки. Също ще има една маса и 3 гердана на нея.

Вътре има 8681 оки злато. Лодката е сложена на един четвъртит камък, издялан. В него има други 57 оки злато. Счупи тоя камък и земи тез пари и трите книги на Вълчан, Стоил и Димитър Калачлията.

Тримата войводи имат латински пергамент 1, дето описва съкровищата на цяло Българско и половината на Сръбско. Като се счупи камъка се отваря вход за друга мара с тарапана. Влиза се по 8 стъпала, намазани са с меча мас и отрова и са много стръмни.

Влизай само с науца или калцуни. Отстрана има хватки та да се хванеш, но ти недей че са намазани със силна отрова, взета е от Измир. За нея Вълчан даде много пари. На седмото стъпало има една пръчка от едната страна. Ще я хванеш с ръкавица и ще я дръпаш силно към тебе си докато щракне. Тогава се спира змията инак нанася три удара и на устата си има отровно острие с вечна отрова. Тогава ще отидеш при един куп злато. Парите не са отровни.

От там подземието води през Неязлар кале и оди чак за Черно море. Селото се казва Власт. Там има един манастир на южна страна. Основите му седят сега развалени. Там има един нишан мечка глава издялана от камък. Тя е вътре във водата. Главата е голяма. Гледа на входа на марата. Входът е в един подмол. Там има две гемии пълни със злато.

Това съкровище е на восъчната лодка. Найдохме го в 1822 лето.

Ще идеш в топрака помежду село **Калотина и Беренде извор**. Там има едно место дето се вика Бежанското. Там на един камък три аршина широк и два висок изковахме нишани свиня и 7 прасенца. От нишана на западна страна има една суха долчина. Премини оттатък и ще излезеш на една дълга поляна. В нея поляна на един аршинов камък има направени три бургиени дупки. От този нишан на 4 крачки на източна страна на един аршин дълбоко под една плоча с два улука има един котел маджарски алтъни.

От там нагоре е местото дето се вика Лошият проход, а от там нанагоре е местото Змиярника. В туй место в дола на един камък два аршина широк има изковани нишани една квачка и 6 пилета. От камъка на 12 крачки на източна страна на аршин дълбоко в един земен съд има 35 оки алтън пара.

От там нагоре е местото дето се вика Пещерата. Там на един камък има изкован нишан кучешка глава. От нишана на 8 крачки на източна страна на един аршин дълбоко ще се отвари тесен проход. Тука е стара римска рудница.

Ще идеш при селата **Зелени Град, Зобан и Мисловци**. Там има едно голямо кале. От източна страна покрай калето минава едно дере. Там на един голям камък висок 5 аршина и 3 широк изковахме нишан кучешки крак с плешката. От камъка на три крачки на източна страна до реката на 4 аршина дълбоко ще се отвори проход. Вътре има една желязна врата. Ключът е с три чатала отгоре над вратата. Отключи с ръкавица и вратата навътре ще се отвори. Отвътре мечка се явява не бой се. Изтегли с ръкавица къде тебе желязото дето е от дясна страна и мечката назаде ще се възвърне. Влез навътре. Там има много злато и дюзени. Туй е римска рудница дето са вадели злато.

На източна страна от тука при дерето на един камък изковахме нишан кръст на три педи. От камъка на три крачки на западна страна на 6 аршина дълбоко има една желязна врата. Ключът е отгоре на прага. Отключи с ръкавица и вратата навътре ще се отвори. Тука има много самородно злато. Туй е златен мъзгал а нанавътре има още един такъв мъзгал за чисто злато. Всичко туй го намерихме по книгите на латините.

Река Ерма минава през **Трън** и доле дето са сбира в река Секирица тамо е пасбище за кози. Помежду двете реки имаше наш параклис

Свети Анастасий дето го изгорихме. На параклиса калугерите бяха наши другари. Под параклиса вътре у двора местото е равно и има кладенец. Водата е много хубава. Кат се наведеш да пиеш вода и кат си дигнеш главата насреща на 5 крачки има камък да мяза кат че ще падне. На него е изкован полвин месец. От тоз нишан на запад на 6 крачки изкопай 1 аршин земя. Ще се открие плоча. Отгоре на плочата изковахме пречупен кръст. Дигни плочата. Долу има воденичарски казан с 130 чанти златни черковни потреби два златни кръста по една ока и едно шише с книга.

От тука на надолу месноста е много сарп. Покрай реката има широко место и вдесно на становит камък изковахме мечка с синджири на носа е вързана. Таз месност се вика Мадема. От мечката ще се открие сребърна рудница. Има готов сребърен пясък. Надолу има нишан мечка кожа изкована. Татък отстрана има села Банки, Петачинер и Искарровци. Татък отстрана на юг има път дето се именува Соларския път. От Трън с коне тука сол е прекарвано.

Асеновата крепост е на **Витоша** планина близо до местото дето го викат Мадена.

Кога тръгнеш по стария римски път дето води от Самоков за Ярлово тоз боаз излиза та минува покрай едно място дето го викат Царска черкова. От там се оди у калето и нанакоре има една река дека е извора Бяла сопа. От него извор на два куршумени хвърлея а може и повече да иде има да извира една много блага вода. До сами тази вода е калато. То е на лява страна. От страна на калето имаше една стара черкова и тя беше на канарата дето под нея има една мара. Кат улезеш у марата на дясна страна на самата уста има подпрян един бял камък и на него изковахме нишан биволски рог. До него има едно кръсте. От тамка надолу се почва едно дере. Там отдолу имаше една наша воденица караджейка. Кат се махне белия камък и на два аршина дълбоко един гевгирен проход ще се открие зидан с печени тухли. На средата е президано с кирпич и много дебел зид е правен. Дето са четеритях римски плочи кат се махнат и ще се влезе в подземиеето на туй кале. Сетне по басамаци се улиза у тясно и дълбоко място и сетне става широко.

Срещу воденицата има едно високо място и на него отгоре има два гроба оградени с камъни. Единия камък е по-голям. Под него отдолу има изработен кръст и на един аршин дълбоко има един котел алтън пара 70 чанти и една тапия за калето. Без тази тапия не може да се улезе в калето. В десния гроб има погребан човек и е наш другар на име Сабри Чауш.

През дерето оттатък от гробовете на 150 разкрача има един камък да мяза на крава. Баш на боцките иковахме едно малко сабле. От този нишан на 80 крачки срещу слънцето има друг един камък и на него изковахме воденично колело с аслан у него. На източната страна на 50 крачки има една малка полянка и мястото е кат из бряг. На 4 аршина

въз брега се отваря зидано място и отпреде има една плоча. На нея има изкован еленов рог с подкова и две кръстета. Зад зиданото оставихме последните три товара дето носехме.

На лява страна кат се възкачиш е много стръмно и има много камъни. На един бая голям камък изковахме десен сърп и дето гледа сърпа на 60 крачки местото мяза кат на стари бутнати дувари от стари ханити. В лявата страна има една самородна канара и тя е обла кат тумбак. Тя е пет аршина висока и 8 аршина дълга и отпреде е притрупано с едри и ситни камъни. Отгоре на скалата изковахме 5 катърски стъпки и пред нея има изправен камък кат кауч.

Кат се изчисти под кауча и напреде къде тумбака и се на източна страна да се оди и се отваря една галерия като баджа. Сетне се улиза по един мазгал и се улиза на едно място дето римляните са вадели олово и сребро. Има една одая дето вратата я няма щото войводата каза да я изнасяме и да я турим у Шарена черкова та да не зее там дупката на сами дувара.

Туй място го зазидахме с червени камъни и там долу из един комин се чува вода да тече. Войводата рече да не влизаме навътре щото е много опасно. Там имаше много римски дюзени и чукове дека се движат от водата и една машина за лъскане на камъни и един голям куп от камънчета в разни цветове. Войводата каза да замажем местото и по книгата отидохме на другия мадан дето са вадели руда римляните. Строши и него зид там има още един мадан дека са топили и ковали демир.

В топрака на село **Петърч** е Забун дере. Ще тръгнеш срещу течението на водата и ще опреш до един скок дето е 18 педи висок. Водата дето пада вир прави. Лете водата намалява много и остава саде колко една керемида. Дето пада водата има един турски фес. Туй е тапа. Вътре има една лира за уверение че е този е верния скок.

Ще тръгнеш по течението и плочите са много хубави. От лява страна има един манастир Света Троица. Манастирът беше направен от дърво и е настрана от главния път от Белград за Цариграда.

Кога бяхме там се донесе че голяма турска хазна иде от София за Цариград. Ний веднага заехме прохода. Напреде тръгнаха да приближат четирима турци съгледвачи от нашата чета. Кога се върнаха казаха че пътят е чист. Хазната се пазеше от 30 души аскер. Кат навалихме в дерето се почна голям бой. Избихме целия аскер и хванахме началника, двамата кочияши и едина коневодец и ги осъдихме всички на смърт.

Намерихме едно удобно място та оставихме товара с парите, а тях обесихме по дърветата с краката нагоре голи и ги порязахме с калъч и така ги оставихме да висят.

Парите сетне ги прибрахме на един хвърлей от куршум на пушка мерено от скока къде изгрев нагоре на припека. Там намерихме друга една хубава дупка. Вътре се влиза по 6 басамака. Намерихме и един

печат на Александър Македонски и машина дето са секли парите.

Ще идеш в топрака на село **Рударци**. Там има место дето се вика Рудника. Тука римляните са вадили сребро. Туй место е на един хвърлей от пушка нанагоре в дясна страна по дерето.

На туй място на една плоча отгоре изковахме нишан еленова глава с рогата. Под тая плоча се открива една тясна дупка с 6 басамака. Влез навътре има един водопад. Де е главата на тази вода не знаем нито знаем наде оди. Навътре се стига до една желязна врата. Ключът е горе на възглавницата. Отключи с ръкавица. Вратата навътре ще се отвори. Влез лошо няма. Туй е римска сребърна рудница.

Кат тръгнеш от **Бълъван за Козница** ще търсиш местото дето го викат **Въртопа**. Туй място ще се намери до развалините от старата крепост Козница. Топрака е Пирдопско в полите на Стара планина помежду селата Турско Лъджене и Клисуре Камена. Туй е реката Козница и от нея надолу на другата Козница е Старата мандра. Въртопа е едно високо непристъпно грозно и скалисто място. То е помежду двете реки Козница и още една друга Козница. Там ще се намери Самоградното Въртоп кале.

У туй място осем години сбирахме богатства и от много манастири църковните вещи тука турихме. Голямото наше скривалище беше тука и много трудно може да се намери. Ще се качиш на калето. Саде от източната му страна можеш да стъпиш на него. Отгоре щом стъпиш на сами пътеката и на дясна страна на осем крачки има една грамада от камъни и хоросан. Камъните са носени от Козница. Отдолу ще се намери аранията затулена с тухли и хоросан и сетне са камъните отгоре. Има още една грамада от речни камъни и тя седи право на комина дето е затрупан и кат се очисти се стига отзаде смока та да се освободи.

Нашия каменарин по заръка на войводата и на Болюк баши Трендафила взе та изсече кръста дето е бая голям и сетне направи друг един малък и една подкова. Сетне пак по заповед на войводите отсече каменните пътеки и за кръста и за марата. Подковата казва местото за входа. Марата остана отвед непрестъпна и пътеката за нея е отсечена 11 аршина, а за кръста е отсечена 8 аршина и стана една дълбока и голяма отвесна пропаст.

От дясната страна на входа на източна страна е големия кръст. Той е на високото. От него почва пътеката дето води у другия вход дето оди при смока и тя е сега отсечена та не можеш да придеш ни от марата ни от марата дето е смока. Той е на средата и пази трите входа.

Третия вход е от каменния параклис отгоре дето е на равното.

Нанагоре е гора и от нея на свършека е Чайра и там е малкия Въртоп. Да се гледа добре плана и лесно ще се разбере всичко и вече ще се влезе у калето саде ако са ти яки мишците.

Давам тука кратко пояснения за туй дето не може да се види на плана.

То е за южната част на Въртопа. При стената на старото кале ще идеш. При нея ще се намери една вход и той е при основите на калето. Кат се спуснеш нанадолу е много дълго ортума. Още откъде южния склон се види една цепнатина дето е много дълга и края на тази цепнатина прави една лула и там е затрупано с много големи камъни, трошляк, земя и много сгурия и дадените входове са все в крачки и отговарят на мерите дето са на плана.

Кат се разчисти туй място по казаната посока от 437 ще се стигне до една зазидка дето е споена с много хоросан и кат се очисти зазидката се открива една малка дупка в една цепнатина. Отвътре е турена една много голяма и много тежка плоча. На тази плоча има една дупка и кат се тури там един лост дълъг и се чука с чук бойлия плочата ще се отлупи и сетне лесно може да се бутне нанаязад и ще се влезе в най-дългия мъзгал дето води до големите мари дето са подпрени със самородни подпори кат колони.

Втория вход дето е даден по плана е засипан саде с земя и е кат полвин пирамида. Кат се разчисти пръста ще се видят големите каменни плочи дето затварят входа за подземиято. Кат се махнат ще се влезе по един мъзгал и ще се оди до една голяма плоча. Кат се опиташ да я побутнеш зад тебе става голямо срутване и от там излизане веке нема. Кат се повърнеш нанаязад се видят дупки въз стените и в тавана. Требе да се направи една скара от греди и да се сложат подпори. На плочата има две дупки. Едната е нагоре другата по надолу. Там ще се сложат два лоста и плочата ще се извърти на едната страна. Кат се отвори на полвин аршин отстрана навътре ще се види едно желязо кат паянта. Требе да се откачи откъде улея та да не може да се срутва и плочата да се не връща веке обратно. Вътре можеш да си служиш с посоките както отвънка с обратния ред на плана.

СЕВЕР ИЗТОК

ЗАПАД ЮГ

Сега едно пояснение към туй дето е писаното в плана за марите. В подземията на Въртопа ще се намерят големи богатства оставени от български царе и войводи. Тук са оставени много църковни вещи от нашите български църкви и манастири и са оставени тук и са скрити при именуваната местност Въртопа. Вътре ще се намери огромно количество злато дето принесохме от най-големия римски рудник дето беше тука наблизко и го турихме у местото Д 431 по плана и сетне при Д 437. Много златни предмети, разни фигури, накити, нанизи, пари, кюлци, пръчки, листове, броено и неброено злато. Оставихме много голяма тапия, план и други свитъци. Тука вътре направихме кат Голямата кавалерия с много прегради и препятствия. Туй сторихме аз, Вълчан Войвода, Поп Мартин, Кара Кольо от Омарчево и Алтън Стоян и с момците за десет дена пренесохме богатството от Невиш кале и него тука турихме при вратата КАОМВАГ.

Тука са веке Златният коч с руното и Вълка златният. В подземиято

има много тайни кумини, разни басамаци и дупки дето водят към сигурна гибел. За да излезеш жив тръгни от сами кавалерията при 2 II 491 вход.

На местото Д 412 се влиза първом при скалния манастир и от тамка се оди у марата. Дето пък смока я пази от местото Д 493 се влиза през кумина и се стига пак до смока. Двете места се сбират зад смока и се слиза по три басамака и пред тебе има една плоча и на нея има писано римско писмо. Дигни тази плоча и слез по 40 басамака.

Пред тебе ще има измазана с хоросан бела стена и на нея е изписан Вълчан войвода седнал на кон. Под краката ти е заслаано с калдаръм от ситни речни камъни споени с хоросан. На средата има един голям камък и на него е писано 2 II 485. На дясната ти страна има един голям римски кръст и на него има писано Д 435 и под него е римско писмо. На лява страна на стената има едно издигнато кат маса и на масата стои едно куче от бял камък и под него е писано Д 449. На копитото на коня има писано 2 II 491. На стената има едно очертано кат врата. Натисни дето е цифрата на копитото и вратата ще се отвари. Бавно бутни вратата че тя е на чивие и дето е рога се дърпа назад и вратата се заклинва. Влиза се по една галерия и сетне по три басамака и на третия басамак има нишан глава с очи. Ти гледай плана та да освободиш капана. Връщане назад вече няма. Пред теб излиза една пиринчена мечка, страшно и грозно страшилище. Не отскачай назаде щото може да се набиеш на копие. Клекни ниско и мини на колене зад мечката.

Туй е голямата одая. По средата на тази одая има една голяма паралия кат софра каменна дето се върти на ос. Туй е паяка с много страшни изненади. Софрата отгоре е покрита цялата с бакър и на нея има подредени разни фигури. На средата е Вълчан войвода и си е дигнал ръката. Отстрана има подградено езеро и е заобиколено с бели плочи. Във водата седи една голяма златна риба и гледа на един нишан човешки череп. На дясната ти страна има една галерия и на нея има изписани 3 други нишана. Пред тебе там пада една голяма птица с дълъг клюн и лошо бодее. Заобиколи и влизаш в друга одая на търкало е кат татарска шатра.

Тука има едно дърво с 42 разклона дето са правени с разни бои. На всеки клон са записани имената на човеците и на всеки край има залепени големи пари. Клоните светят и ако не знаеш ще си мислиш че туй е голяма паежина. На кубето виси един огромен прилеп с разперени криле а очите му светят. На пода има плочи и кат се дигнат се откриват дълбоки кумини и под тях долу има забодени остри железа дето при падане ще те нарежат.

От тука се влиза у 3 големи мари кат големи одаи. Едната е на войводата, другата е на поп Мартина и третата е на Алтън Стояна. Много голямо богатство има тука и на тримата. Тука има едни капани, дет са правени от Стояна. Страшно е много и грозно се чуват та войводата на Стояна рече: "А бе Алтън Стояне как го измисли и как го

измайстори та чак на мене акъла изкара и кръвта на едно място застана. Халал ти на ръцете и на ума тука дето туй го измисли с бръсначите та и пиле да префръкне, само ще да се затрие и ако не знаеш през колелото да минеш, тамка си оставаш. Все съм виждал страхотии, ала такава дори не съм и сънувал.”

Нишана на колелото е Б 490. Отзад на каменната врата има едно замазано кат квадрат. Там са верните тапий и плановете на туй голямо подземие. Без тях крачка не можеш направи напреде. Сега се върни на местото Д 449.

Там е римското императорско злато. Дълбок комин има кат бунар и е зад зиданото. Има едни железни шипове набити и от страната има една мара. Там пак е пропаст в средата. Има тука нишан ала ти гледай плана.

Насреща има друга галерия и пътеката е отсечена 6 аршина. Трябва мост да се хвърли и кат минеш ще влезеш в мъзгала дето по 30 басамака се слиза надолу. Най долу се стъпва на една плоча. Отстрана изковахме нишан една пружина кат змия навита. Разбий туй място и от там се разваля капана. Дигни плочата и отдоле е голям кладенец. Кат се спуснеш стъпваш на една голяма синия дето се върти. На нея има един изкован нишан пронизан от стрела череп човешки. Капан е туй голям с дванадесет самострела. Освобождават се от нишана при колелото и от там се стига до цялата макина. По пътя има пет други капана. При нишана с пружината има една тапия и друг план оставен.

Тамо се види една галерия зад синията и тя слиза наклонена. На 50 крачки там има една бакърена врата дето не е заключена. На дясна страна има един череп човешки. Кат тръгнеш да я отваряш отгоре пада една талпа дето е с големи шипове. Зад вратата ще влезеш в една много голяма мара. От сводовете слизат едни големи каменни подпори и кат ги гледаш кат че ли те подпират тавана. Има и зидани стени дето са хубаво измазани. На тях има изписани планове и много други работи. Тука е голямото римско имане императорското.

До всяка колона има по два купа римски пари и на колоната има табела откъде са донесени и от кой император са даром. Има и много кюлци и пръчки злато и сребро. У дъното има една голяма купчина кости дето са от избитите роби. Кат се очистят се оди по много дълга галерия.

Може да се излезе навънка при местото 437 на първия вход. Спусни се отгоре при нишана 2 II 485. Разбий пода и махни камъка кат тескаре. Широк бунар ще се отвори и стъпалата са кат сведло надолу. Тука капан няма. От тука влизаш у Хайдушкия манастир дето от много убости е направен. Дека е изписана олтарната врата е вход и на главата на иконата има нишан 485. Разбива се туй место и се върви по един варосан бял мъзгал. На края на мъзгала има дълбока пропаст и долу тече реката Козница.

Пътеката от дясна страна дека води до моста е отсечена и от другата

страна е пак отсечена. Там има друга галерия дето води навънка при полвината пирамида за втория вход. Нито от там нито от тука може да се стигне веќе до моста. На дясна страна на високото има направени длапки на скалата и тебе да се подкачиш и по длапките с ръце и крака да стигнеш над моста и да се спуснеш и да стъпиш на него. Тъй се минава оттатък. Пред тебе е изрисуван Свети Георги на кон. Ще се разбие туй място. Пак е мъзгал и има един череп. На среща има една бяла плоча и на нея пише ..РИУУ. Плочата се върти на ос и е много тежка. Кат се слезе оттука се влиза в одаята дето е богатството на Траян. Отзаде на плочата има изковано едно момиче и дето мери с едната ръка там има нишан една решетка на търкало.

Тебе да затвориш вратата та да разбереш накъде мери ръката. Затвори ли се вратата вече не се отваря. Туй е най-лошия капан. Под тебе пода ще се отвори и пропадаш в една отвесна пропаст и долу има лоша вода. Дето ръката мери къде стената на нишан сърце е една дупка саде очертана. В ръката на момичето е ключа. Ще се разбие тапата и ще се вземе ключа. Там се отваря една врата и ще влезаш в римския рудник.

По пода има златна руда дебела два пръста и дюзени разни. В дъното се видят 9 врати пиринчени и са с кофари кат на попа келимаявката и се отварят с тоя ключ. На вратите има наредени пулове и на всяка врата различно ще се натискат та да се отвори. На средата на тази голяма мара има една машина за сечене на пари. Дето пада чука та удря наковалнята се дига и е много тежка. Под нея сме турили тапия и с нея саде може да се отворят вратите.

Кат се отворят тези одаи ще видиш какво има на 6,7,8,9 врата. Кат влезеш има капани. В последната одая е най-хубавото. На една голяма каменна синия има 9 кутий каменни. Във всяка има различни елмази и всякакви безценни камъни. В предпоследната има пак една синия и на нея са наредени всякакви видове пръстени изработени от най-големите римски майстори. Тука са оставени у тези одаи всякакви накити и нанизии разни. Има нагръдници, мечове, доспехи, конски такъми, и много други работи. В първата одая стои на средата Златния коч и около него са много дрехи шити саде от злато и сърма. Голямо наше богатство и много нещо сбрахме и оставихме във Въртоп кале и клетва страшна сторихме един без друг да не влизаме тука веќе. Туй кале го затворихме в лето 1839-то и всичко одето можеш да придеш на туй място разрушихме. Останаха саде Стария римски път дето води от мандрата по реката и дерето и се стига до Старото римско кале - Въртоп кале.

Жидовите долове ще се намерят на югозападна страна на **Венците** дето са в Троянския балкан. На североизточната страна от другата страна наравно с Венците тече река Транец. Тя извира от Амбаришкото теке дека е Купена. Откъде страната на Саръ Гьол и откъде тая страна на Венците се почват Жидовите долове. Туй са

лоши и тъмни дерета. На западна страна от тях е боаза просеченик Беклемето. На север от него ще се намерят караулните места Ад Радицес и на южна страна е караула Суб Радицес и горе на Текето е караулното место Монтемно. Тука минава стария римски път. На него чакахме хазните и се сбирахме при местото Тарцевъ бук. На буката войводата беше направил един голям зарез от саблята. На западна страна ще се намери Орловото гнездо и под него е Курт Хисар римския.

На източната страна на Венците е Боаза Карловски просечник. Под Саръ Гьол са Жидовите долове, Даутлъръ гьол, Ревентов дол, Еримов дол, Конски дол, долът Злачест, Изворин дол, Круши дол. От страната на Венците са Крушов рът, Скока, Соколов камък, Шевру, Коемджи гидик, Елли дере, Гарговец - Кози дол, Трите венеца, Момински рът, Грозин дел, Дивия дол, Казан теке, Осма хисар - Градището, Кладни дел, Кленака, Осички рът.

По река Черни осъм са манастира Свети Иван Зелениковец, манастира Свети Иван предтеча, Свети Никола, Зелениковските колиби и колиби Бъзовеце, Глушка, Гориначево, Жеравица, Жидов дол, Иванишница, Влашка колиба, Вrabцовци, Кошутини колиби, Лешко пресой, Миленча, Осойното и Троянския манастир Успение Господно на Света Богородица, Чайрлъ гьол, Чаир харман, Куюсу чифут, Чобан дере, Мусу бей Чифлик, Шакан кар, Юч Тепе.

Срещу Даутлар дол е Гарговец мара до него е Ревентов дол и помежду тях е Станчево пладнище а под него се видят Трите венеца и Козия дол и Момински рът.

Над пладнището къде Момински рът из Даутлар дол отстрана на скалите има изсечени 5 басамака и при тях се излиза на едно място голямо колкото една рогозка. До скалата на сергена има израсал стар кара глог. Пред глога има затулена една плоча и кат се повдигне се улиза по един комин надолу. Има три орозан басамака и на най-долния има един нишан пирустия. Улиза се из един мъзгал и сетне в една голяма мара.

На входа на марата има капан един правен змей та да те уплаши. На врата му има една голяма пендара и корема му е бял а гърба му е жълт и е с голяма червена глава. На стената са изписани един арнаутин и 12 саатника и ланцовете им са кръстосани от единия накъде другия. Има 10 дупки кат фериди и у тях има насипана алтън пара. На една тогла дупка кат полица седи една корона и други царски работи. Срещу саатниците има възправена една плоча и кат се махне ще се отвори друга мара.

Кат улезеш има една една дървена скара. На нея има турени много маждраци дето сме ги завзели от други даалии. Под скарата има едно буре и у него са сипани много пари и с много индиксъ ги залехме. От местото дето има суха зидария кат се бутне се улиза у една одая и помежду камъните има едни восъчни топки и у тях има свити тапии. У одаята на едната страна има много златни и сребърни кюлци и пръчки.

Тука е тарапаната. На средата има изработена една мермерна паралия и на нея стои едно златно цвете с елмази по него. Под паралията е кат дупка и вътре има статуя на едно момиче дете е от злато направена. То гледа на стената дето са изписани трима човека и дето са около паралията кат че да са седнали. При последния над него има забита една златна сабя а пред първия има забита в цепкола дървена кания със седеф. Пред двамата има забити две лули се едно че пушат. А едина сочи с ръка къде пиринчената врата дето е заздана и измазана с люкум та да не се познава.

Зад нея врата има 5 долапа догоре пълни саде с алтън пара. У третия долап се отваря един проход и по него се оди у една друга мара дето има опъната тел. На нея са закачени много златни пендари и телта е вързана за златната сабя и кат я дръпнеш из цепкола се чуват момински писъци и могат много да те уплашат.

От главата на река **Черни Осъм** нанадолу по течението в дясна страна на един пукнат камък има нишан човек изкован. Мяза на поп Мавроди. На източна страна на 50 крачки има едно ниско място дето е кат корито. Там е бил манастира Свети Кирекли. На средата му има една плоча 2 на 3 аршина. В края на плочата има малък кръст. Тука един проход под плочата ще се открие и по басамаци в един манастир се влиза.

От там нагоре на кръстопътя на един камък има нишан. От тамка надолу по река Черни Осъм срещу реката на един камък има нишан човешка ръка с ноктите. От нишана на 2 крачки на източна страна под един аршин земя има 35 чанти алтън пара и едно шише с тапия. От там нагоре по реката ще се иде на Чатал чешма. От нея на 6 крачки на един камък кат плоча има изкован нишан малък кръст. Под плочата има един котел алтън пара. От там на източна страна е Коюмджиевата мара. Вътре в дясна страна е направен нишан лъв. В главата му има една тапия дето описува де що има зад сухия зид. Тука е златна римска рудница, тарапана и голямо богатство.

Ще идеш при изворите на река **Бели Осъм**. Там мястото е много стръмно и се вика Азъ място. Там има 7 кошерища за пчели кат обръчи в канарата. От лява страна на реката има един нишан човешка глава да гледа надолу по реката на един побит камък. На него камък има нишан една квачка с 3 пилета. От него камък на 8 крачки на източна страна под един аршин земя има един котел алтън пара и тапия. Там местото се вика Домус дере.

От кошерищата мери нанагоре 30 крачки. Там има един камък кат зидан дувар и на него има изковани 3 улука по две педи дълги. От тоя нишан на 7 крачки на източна страна изкопай 4 аршина земя дълбоко. Ще се открие проход колко човек да мине. Вътре е римска рудница за сребро. Вътре има дюзени и много сребро на пясък.

Самоградното кале е на **Юмрук чал** на малкия. Вънка откъде южна страна са двата входа. Те са горен и долен. При горния има камъни кат сух дувар затыкнати. Той е горе на равното. Има и камъни кат дивен диреци. Те са четири и помежду тях е входа. Слиза се надолу по дълбки и е дълбоко 40 педи.

Отвънка има една подвесена канара. Там има един голям камък. Избутай камъка навънка. Той е червен и е сложен отгоре. Ще идеш от него право нагоре на върха на канарата. Там има три камъка като три вола да лежат един до други. Ще ги отместиш нанаязад и ще се открие проход. От тука се слиза по него в калето. На стената долу дето е на равното при кладенчето има засечено с матара. Туй е нишан. Там е извадено парче от канарата, стената е нацепена и долу при долния край на цепнатината като разровиш ще се открие проход.

Ще влезеш вътре през тази цепнатина. В дъното кат се изкачиш ще видиш зидано. Бутни го туй е сух дувар. След него е марата. Там има яйове и капани много опасни. Кат се вгледаш навътре ще видиш купове самородно злато и сечени пари и са три вида. Там има човешки фигури. Едина е без глава. Главата му е отрязана и е долу в краката. Друг до него седи до стената. Той е куц и държи едно менче. Третият коли друг и дето е ударил с меча е опръскано с кръв. Нанавътре има кости и са на ония, дето пробваха капаните. Тези капани са страшни и който не знае да ги освободи го убиват на място. Тука има оброк.

От туй кале кат се слезе нанаядолу се взема по един дол каменист и в него има 28 нишана. Тука в туй кале е главния тефтер, дето взехме от латините. Там има и един наш тефтер комитски дето казва за всичките места около.

Помежду Габровските села **Ковачевци, Косовци и Ножарите** има едно място дето се вика Конското пасбище. Наблизо е Чаушовата чешма и тамо е кравешката глава. От коритото на чешмата на 6 крачки къде западна страна се види едно земно работно място. Изкопай там един аршин и ще намериш 60 чанти злато и една тапия дето казва за главата.

До кравешката глава има едно корито издялано в канарата. В него има 6 малки коритца ала последното е бастисано от хайдутите. Под кравешката глава изкопай 2 аршина земя. Ще се стигне една плоча. По 3 басамака ще се влезе навътре и ще видиш една желязна врата. Горе в къошето е ключът с 3 чатала. Вратата се отваря навътре. Няма лошо ние строшихме капана.

Изчакай 2-3 часа да се проветри и тогава ще влезеш. Там ще найдеш много златни пари и злато на пръчки и листове и една машина за сечене на пари има и сурово злато. В средата на пещерата ще видиш един камък да мяза на софра. Има и два други камъка, един срещу други кат столове. Под десния стол, на две педи дълбоко, ще намериш една бакърена кутия. Вътре е римска тапия.

Над **Мъглиж** в балкана има едно голямо римско кале. Като го наближиш от дясната му страна ще видиш камък с издялани нишани пушка и сабя. Копай под камъка на два аршина къде изгрев слънце два аршина дълбоко и ще стигнеш желязна врата. Вътре ще наидеш голямо римско имане. Има една машина за сечене на златни пари има и злато на пръчки и самородно. Пази се има силна отрова и много капани.

Там дето са кюнците дето са теглили вода за калето ще наидеш другия проход. Той пак е с желязна врата. Ключът е на възглавето.

Ще идеш в топрака на селата **Караманджа Джендем и Ортаил**. Там има едно ниско място и в него една голяма канара. Накрая на канарата има една плоча с нишани мечка и месец. На дясна страна на плочата има една бургиена дупка. Стъпи над дупката отгоре над тази плоча и тя навънка ще падне. Отваря се тесен проход. Навътре става широко кат одая.

Влизай навътре и една река ще срещнеш. Не минавай през реката отсреща. Там има 68 души на коне. Едина човек си е дигнал ръката и сочи насреща. Счупи туй место дето сочи ръката. Там в едно долапче ще наидеш една важна тапия, дето ще каже как да стигнеш до голямото римско богатство и за други наши места дето са около. Тука е Царския проход, дето здраво затрупахме. Него ще дириш. Тука навътре има едно топло място. Там вътре копай. Ще срещнеш печени тухли и три мъзгала пълни със самородно злато. Вътре има на много места работено злато и две царски корони и една тапия от Юлий Цезар.

Ще идеш в топрака на село **Камен**. Там има место да го викат Черния гьол, дето лятно време вода няма. В гьола на един камък има нишан човешка стъпка. Под камъка на един аршин дълбоко в един котел има 100 оки алтън пара. До гьола е високия връх. На източна страна в средата има един извор с хубава вода. До извора на един камък има нишан кучешка глава. От камъка на 6 крачки на източна страна къде гьола и на един аршин дълбоко под една плоча има 160 оки алтън и 100 оки гюмюш пара.

От тука надолу е село Ливадата с отворената къшла. При туй село има едно високо каменисто място дето го викат Змийско. Накрая на туй място има един извор. Дето извира водата мястото е тясно и ще влезеш навътре. Разчисти го туй място. На три крачки ще стигнеш една плоча и на нея е мома изкована. Под плочата е кат одая. Навътре право насреща има една желязна врата. Отгоре е ключа на възглавето в биволски рог. Тури го с ръкавица в дупката на вратата. Вратата навътре ще се отвори.

Влез вътре лошо няма. Има много злато работено и неработено на пясък, на пръчки и на листове. Тука е тарапана. Отзад има една дупка отвесна кат кивгир. Влез навътре там има врата. Ключът е пред

вратата. Кат влезеш ще видиш нанагоре и нанадолу още 5 други врати отворени наполовина. Вътре са мъзгали за вадене на злато. Златото е много на купове и около има много дюзени на златарите.

При селата **Карадживи и Алагян** има един извор с топла вода. От там нагоре поемаш. Ще наидеш високо място дека се вика Лошото. Туй е Караулното място. Там има дървета дъбови и извор с лоша вода. Викат го Антимосан. При извора има камък становит. Отстрана има нишан изкован човешка стъпка. От там на изгрев слънце на 3 крачки копей един аршин дълбоко. Ще стигнеш плоча с синджири. Отдолу има 70 чанти злато.

От тука на залез слънце има римско кале. От калето на 50 крачки има камък становит дето мяза на дувар. Отстрана е нишан пушка изкована. От пушката 6 крачки къде слънце копей 5 аршина дълбоко. Ще се открие тясна дупка. Влез вътре не бой се. На 15 крачки има врата жулязна. Отваря се ачик. Вътре има голямо римско богатство. Има злато на пръчки и на листа и много римско оръжие. Лошо няма ние строшихме капана.

Отвънка на дясна страна има дупка. Отдолу на един бял камък има рало без волове. От ралото на една крачка и три аршина дълбоко ще се отвори друга врата. Влез навътре не бой се. Туй е златна рудница дето римляните са вадели бакър и злато. Има 4 мъзгала разни дюзени и една машина с огън.

Ще идеш в **Бакаджика**. В топрака на село **Черган** има место дето се вика Острите камъни. Там е манастира Свети Спас. Тука загинаха двамата братя и на гроба им поставихме голям каменен кръст. Първият вход ще се намери на Телки кая при нишана сърп. Пред сърпа има едно място кат харман.

Вторият вход ще се намери на източната страна на 7 крачки от олтаря. Там има една плоча турена да покрива герана.

Третият вход е в сами олтаря. На 21 крачки от там има едно аязмо. В аязмото има една плоча. Вдигни я и ще се отвори един тесен проход. Всички входове водят до едно място в подземиеето. Вътре мястото е като чаршия. Има чешма с 7 корита и 7 чучура и едно езеро.

Тука има тарапана и голямо римско богатство. При първия вход при езерото има една тапия за всички калета и мари на Бакаджика и за входа на тарапаната на Търнавското кале дето е при двата кръста, бургиената дупка и квадрата.

Ще идеш Ямболско. В топрака на село **Доруклий** има две калета викаат ги Голямото кале и Малкото кале. Голямото е на западна страна, а Малкото е по на запад на 7 хвърлея с пушка.

Кат тръгнеш от края на селото къде калето има един брод от много камъни дето са редени в реката. Като се мине тука реката къмто 100 крачки по пътя има един просеченик. От там на къмто 50 крачки има

един шилест камък от друга руда. Тука отдолу ще се копае. Ще се открие един тесен проход. Вътре има желязна врата. Вратата е отворена ние строшихме капана. Туй е стара римска рудница.

Ще идеш при селата **Бродилово Ахтопол и Потурнак**. При тия села има едно место дето се вика Овчето пасбище. Там има един извор викат го Булин кладенец. Там има едно високо място да се вика Седалище на хайдутите. Вътре в туй място има един камък три аршина висок дето е становит. На него има правени нишани ключ, клещи и сантрач. От тези нишани на 12 крачки на западна страна има малка полянка три аршина широка. Там на западна страна има един побит камък с конска подкова.

От този нишан на две крачки на източна страна и на три аршина дълбоко ще се стигне до една плоча. Под плочата ще се отвори проход с три басамака. Вътре е широко колкото човек да мине. На 10 крачки навътре се стига до една желязна врата. Ключът е на възглавницата. Отключи с ръкавица вратата навътре ще се отвори. Вътре е широко кат одая. Влез вътре лошо няма. Там има изкован един човек без крака и глава. В огнището на един аршин дълбоко има 50 оки алтън пара. Счупи мястото дето трябва да е главата. Навътре дупка ще се отвори. Влез тука е римска рудница дето са вадели сребро и олово.

На **Зейтин бурун** има изковани две змии с кръстосани опашки. На едната на опашката има кръст а на другата топуз. Кръстът и топузът са тапи. Тази с кръста гледа на един камък кат аскер. Над него има изковани паланци сарафски. Едната паланца е недоправена. Туй е тапа с пари и тапия. До паланците има цепнатина. Вътре има една делва алтъни.

Другата змия гледа на марата. Там има един кръст и голям бръшлян. Там е едина вход. Змията гледа на грамада камъни. Разхвърли грамадата и на два аршина дълбоко има два казана един върху други. Там е опушената мара. Тука почва голямо подземие с римско богатство. От тука се оди в рудницата. Има и кайнак а в него един котел злато.

Там от дясна страна има нишан една ръка с два отрязани пръста. Близо има друга ръка дето е недоправена. От нея ръка на 200 крачки има един камък навесен. Туй е аскера и там до него на два аршина дълбоко ще се открие една плоча. Под нея е прохода за голямото богатство.

От аскера на 6 крачки има един чер камък кат бивол да лежи. На него има нишан един ограден кръст. Туй е тапа с пари и друга тапия. От оградения кръст на три крачки на източна страна и на два аршина дълбоко има един котел злато.

Помежду аскера и кръста има един гроб зидан с тухла и хоросан. Гробът е пълен с пари костадинки. Всичките наши пари около са

сбрани от дружината и са при тухлата.

На местото дето го викат **Каранлък** има лековита вода. Над нея вода има две калета викат ги Голямото и Малкото кале. При тях има голяма поляна. На поляната има един бунар захлупен с бяла плоча. На тази плоча отдолу има изкован нишан човек на кон. Той е Вълчан войвода. От тази плоча на западна страна има друга плоча. На нея има римски кръст изкован. Отдолу под плочата има 72 кръста. Под тази плоча има един казан злато.

За да се влезе при Кавалерията има три входа. Единият е при Зейтин бурун откъде морето. Там се почва голямото подземие дето води до всички мъзгали и подводната пещера. Вторият и третият вход са откъде сушата навътре в балкана.

От лековитата вода се отива първо на Голямото кале и сетне на Малкото кале. Те са двете наблизко. Кога идеш на Голямото кале на поляната ще видиш един път. Ще вървиш по него къмто сахат и полвина докато стигнеш три извора заградени от дървета и пещери. Още на полвин сахат път надолу водите се сбират. Там дето се сбират има три корита каменни дето се пои добитъка.

Срещу тези корита има два камъка дето връищата им са опрени и са кат пехливани. Отдолу помежду тях кола може да мине. Там горе на камъните има три викала. На всяко викало има по едно кръстче. Те са тапи с малко пари.

Под камъните отдолу се влиза при Кавалерията по 10 басамака. На последния басамак кога стъпиш една тежка пиринчена дъска пада кат сюрме и те премазва. Капана може да се освободи. Внимателно ще се извади плочата и ще се откачи капана. Щом минеш този капан ще срещнеш пиринчена мечка. Тя пада из една цепнатина. Очите и са два големи елмаза и вътре има шише с малко злато и една важна тапия дето да се чете саде на свещ или газена ламба. Мечката не е опасна. Опасното е навътре. Там са четирите камъка кат плодни резани на кръст ставени. Ако ти посече акъла да минеш помежду тях те одма се сбират и те премазват.

От входа при пехливаните на 62 аршина къде средата на поляната има един камък висок къмто аршин и полвина дето мяза на турски фес. Кат идеш при него ще видиш две длабки на него. Те са на височината на раменете. Иди зад тях с лице къде камъка обгърни го с две ръце и си пъхни дланите в длабките. Стискай камъка силно къде тебе и го завърти здраво на лява страна обратно на саатника. Камъкът ще се отмести и ще се отвори една тясна дупка. Туй е саде свободния проход за Кавалерията. По този вход се стига на сами Кавалерията. Влез навътре. Кавалерията е правена на колело. Вълчан войвода е на средата и вдигнал глава като че да ги поучава. Всички човеци са с имена на гърдите. При тях и в тях няма пари. Там има едно дърво правено с гипс с 7 бои и 42 клона. На всеки клон има по едно пиле, а най-отгоре е най-голямото пиле. Там има и един шадраван и водата

му пръска на заградения кръст. Той е тапа с малко пари и тапия за римското богатство и за проходите на рудницата. Има и една пиринчена софра. Тя е грозен капан. Стъпиш ли на софрата одма те обръща и те притиска. Саде с лост можеш да я повдигнеш и да освободиш яйовете. В един пизюл в тъмното на една мермерна плоча е турен пергамент 12 наедно с най-верните латински тефтери. При Кавалерията има 4 купа самородно злато колкото човешки бой. Навътре е голямото римско злато с много капани и вечна отрова.

Там дето се влива **река Резовска** в морето заставащ срещу реката и гърбът ти да е къде морето. Вдигни си ръцете на двете страни и дето ти сочи дясната ръка ще тръгнеш покрай морето. Ще вървиш докато стигнеш една голяма канара.

На канарата има нишан изкован един рак. Близко до него има изковано търкало колко патешко яйце голямо. Там има четири кръста и два улука. Малко по напред има друга канара дето е кат ченгел. На нея канара има изкован нишан кантар с две куки.

Там дето е изкован кантара има зид затрупан с пръст и камъни. Тука е прохода на подземиято. Вътре има капан. Кат тръгнеш да влизаш навътре в марата има една плоча колкото една рогозка. Кат стъпиш на нея и падаш в морето. Ще вървиш от дясна страна до сами стената. Там има полица колкото една педя широка и 4 аршина дълга. Вземи една талпа 5 аршина и по нея премини оттатъка.

Тука е имането на Кара Колю дето е прекарано от Бяло море. То е оставено при римските пари. Навътре има мъзгали дето римляните са вадили руда.

Ще идеш на местото дето се вика **Късъкът**. Там има едно дълбоко дере. Из туй дере има едно место дето ний го именувахме Късъкът. В туй место има едно римско писмо на камък. По туй писмо намерихме това римско кале. От Късъкът нанангоре по дерето има един път. По него път ще стигнеш до Чатал дере. На дясна страна дерето иде от Лилякова кошара а от лява страна иде от Ситикова махала. От Чатал дере на един хвърлей от куршум ще видиш на отсамната канара сърт место.

Туй е Изуд кале старо римско кале и тарапана. За да се намери вратата на подземиято ще гледаш отгоре да има два камъка по високи от другите. Ще слезеш с въже помежду тях и отдолу има един камък кат сандък отделен от канарата. На нея има една цепнатина два пръста широка отгоре до долу. Дето е свършека на цепнатината, има едри камъни и ситни камъни има грамада. Кат се очисти тази грамада ще се яви един дувар. Той е 27 слита дълъг и кат се разбие ще се иде на една врата бакърена.

Кат влезеш навътре и вървиш ще те срещне един смок. Кат доближиш до него ще почне да се върти на лява и на дясна страна, се едно че се увива около тебе. Там има един камък, дето е готов и кат го туриш на

средата и смока остава на място. Тогава ще идеш на една желязна врата. Ключа е над прага. Ще я отвориш с ръкавица и ще влезеш навътре.

Там е тъмно. Има една каменна маса и на нея отгоре има една статуя на дете, има златна корона и елмази и една икона на Света Богородица и пет златни гривни. Има златни пръти и една машина дето са секли парите. Нашите пари са в сиренарски качета, а оръжието ни е окачено и има три казана залюпени та са готови за готвене. Тука има много римско оръжие, щитове, дюзени и други разни работи.

Ще идеш в топрака на село **Пещера**. Там има едно голямо кале. Покрай калето тече река. На десния бряг на реката на един голям камък изковахме нишани три кръста еднакви и една сабля. От тия кръстове на три крачки на източна страна изкопай 3 аршина дълбоко и ще се стигне до една желязна врата. Ключът е на възглавницата. Отключи с ръкавица и влез. Вътре лошо няма. Имаше капан ала ние го строшихме. Тука е римска златна рудница. Тъй я намерихме по книгите на латините.

Ще идеш в топрака на **Лъжене**. Там има едно място дето се вика Мадан дере. На горния край на дерето има един камък кат трон от много твърд гранит дялан. Под него има сипано пясък. Отдолу под трона има един котел алтън пара и важна тапия. Кат седнеш на трона и погледнеш насреща на канарата ще видиш едно място направено кат че е мозайка и се види кат порта от двете страни с по един стълб. Тука има проход за римска рудница дето са вадели злато и сребро.

Срещу село **Югово** има два параклиса. Те са на Сети Георги и Сети Атанас и са един срещу други на 50 крачки един от друг. Помежду тях има едно старо дърво дъбово. При корените на дървото има камък един аршин висок. Отстраната му изковахме нишан една конска подкова. От нишана на 3 аршина на източна страна и на един аршин дълбоко в един земен съд оставихме 60 оки алтън пара и една тапия дето ще каже де що сме оставили в този топрак.

От там насреща мястото е много стръмно викат го Голо пасбище. В туй място има един извор. Водата му лете намалая и не я бива за пиене. Вика се Бабин извор. При тоя извор има един камък два аршина висок. На него отстрана изковахме нишан кокошка без главата. От този нишан на 8 крачки на източна страна и на 6 аршина дълбоко ще се стигне до една плоча. Под тази плоча по 4 басамака ще се влезе в един мъзгал. Вътре има още три мъзгала отдето римляните са вадели сребро. Тука има сурово сребро на купове, много дюзени и една машина за трошене на рудата.